

TOPLUM AÇISINDAN HAC

Sabri AKDENİZ

Günümüzde ibadetlerin kişiye ve topluma yararları üstünde çok aşırı denecek ölçüler-de durulmaktadır. Bu davranışın bizce iki se-bebi vardır:

1 — İnananlarca dinin toplumda yerini ve yararlarını anlatma kaygısı; inanmayanları inandırma, inancı zayıf ve ibadetleri ifada kusur edenleri ibadet borcunu yerine getir-meğe teşvik;

2 — Günümüzde her davranışın maddî çıkara bağlanmasının verdiği biçimde düşün-me alışkanlığı.

İbadetlerin gerek ruh, gerek beden, gerekse toplum sağlığı ve insan ilişkileri, kişi-ler arasında mutlu beşerî ilişkiler kurulma-sında büyük yararlar sağladığına, toplum dü-zeninin pürüzsüz, aksaksız yürümesine büyük ölçüde katkıda bulunduğuna şüphe yoktur. Ne var ki ibadetlerin faydaları üstünde dururken bir noktayı tekrarlamaktan çekinmemeli, bıkmamalıyız :

İbadetin gayesi, temelinde, kişiye mad-deci felsefenin anladığı manada çıkar ve ya-rar sağlamak değildir. İnanmak ve ibadetler, sonuç olarak bu türlü yararlar da sağlar; yalnız ibadetin temel gayesi kişiyi bütün var-lıkların ve kendinin yaratıcısına karşı öde-vini yerine getirmek, HAK'ka yaklaşmağa ça-lışmak, bunun için de ruhunu arıtmak, ALLA-HA yakın, HAK yolunda olmasını önleyen engelleri aşmağa çabalamaktır. Bu çaba bel-li bir havaya girmeğe, belli bir ruh hali için-de daha yüksek bir düzeye yükselmeğe yö-nelik olmalıdır.

Allah'a ibadet ödevini yerine getiren ki-şinin ibadet sırasındaki arınma çabalarından doğan iyi kişi olma, günah işlememe kaygısı kişiden çevresine, yani topluma yayılır. Çün-ki ferdin iyiliği, dürüstlüğü daima kendini aşar.

HAC da bir ibadet, yerine getirme im-kânını bulanlar için İslâm'ın temel şartların-dan biridir. Bu ibadet ötekilerinden iki önem-li noktada ayrılır:

1 — Hacca gitmenin az kimseye nasip olması;

2 — Bu ibadetin çoğu kimseler için an-cak bütün ömründe bir defa yerine getirmek imkânı bulunması.

Belki de bundan ve kendine has daha başka faziletlerinden ötürü HACILIK İslâm'da büyük bir itibar ve değer kaynağıdır. Hacca giden kişi bir ad, bir şan kazanır, HACI olur. Ne var ki hacılık da, bütün diğer itibar kay-nakları gibi, bu şanı alan kişiye bir takım yükümlülükler de getirir. Kişi hacca gitmiş. Kâbeyi tavaf etmiş, haccın her türlü gereğini yerine getirmiş, günahlarından arınmağı dile-miştir. Dönüşte çevresi ondan bu arınmışlığı korumasını, örnek kişi olmasını, hacılığına gölge düşürmemesini, yüce bir seviyede kal-masını, daha aşağı inmemesini bekler ve ha-cı toplumun bu baskısını üstünde her an his-seder. Gerçek anlamda hacı olmuşsa hisset-mesi gerekir.

Hac kurumunun feyzini, yararlarını top-luma aktarmada aracı hacca giden, hacı olan kimsedir. Hacı olmanın İslâm toplumunda ki-şiyeye sağladığı itibar ve değeri yukarıda kısa-ca belirtmişim. Hacca gitme, hacı olma ki-şinin toplumuna neler sağlar? Bu soru üs-tünde iki açıdan düşünebiliriz :

1 — Kişinin yakın çevresi; doğrudan doğ-ruya ilişkisi bulunan ailesi, yakınları, köyü -kenti;

2 — Mensup bulunduğu İslâm ülkesi, yani toplumu - milleti açısından.

1 — Hacı çevresinin kendinden bekle-diği; güzel davranışlardan sapmama, kusur işlememe, iyilik yapma, doğru yoldan ayrıl-mama, hak yememe, kötülükten, gûnahtan kaçma, kısacası doğru yoldan ayrılmama, ger-çek bir dindar ve HACILIK şanına lâyük olma çabalarıyla çevresinde olumlu yankılar uyan-dırır, iyi ilişkiler kurma özlemi doğurur. Böyle örnek kişi olmanın çevreye katkısı, sağ-layacağı feyiz eşsiz, ilk bakışta sanılabilece-ğinden çok daha önemlidir. Bir çevrede için-de yaşadığımız ortamın sağlığı, beşerî iliş-kilerin iyiliği, güzelliği bunların mutluluğu-muza katkısı, bu ortamı oluşturanlar arasın-da bulunan bu gibi örnek kişilerin sayısı ile orantılıdır. Toplumun başarısı da gene yetiş-tirdiği örnek kişilerin sayısına ve seviyesine bağlı olduğu gibi. Çünkü örnek kişiler bağla-yıcı, sevgi uyandırıcı, kaynaştırıcı, birleşti-rici, sürükleyicidir. Başkalarında benzeme özlemi uyandırır.

2 — Bir ülkeden Mekke'ye hacı adayla-rının gitmesi o ülke toplumunun elçilerini başka İslâm ülkelerinin elçileriyle buluşmağa göndermesidir. Bu elçilerle devletlerce yol-lanan resmi elçiler, hatta san'at, bilim elçi-leri arasında büyük fark vardır. Hacı adayı elçiler, bir İslâm toplumundan ötekine doğrudan doğruya gönderilen HALKTAN - HAL-KA elçilerdir. Gönülleri birbirine daha açık, birleşmeğe daha hazır, içtendir. Kendilerini HAK huzurunda bilir, bundan başka kaygı, niyet beslemezler. Mekke'ye giden her hacı adayı kendi toplumunun dostluk ve kardeş-lik duygularını, bu arada ülkesinin haberle-dini, meselelerini ve çeşitli konulardaki dü-şünüş ve görüşlerini de öteki İslâm ülkeleri elçilerine iletir, ulaştırır; onlardan aldığı ha-berlerle dostluk, kardeşlik duygularını, dü-şünce ve görüşleri de kendi toplumuna ge-tirir. Hacı adayları arasındaki bu haberleşme, mesele ve görüş alış - verişi tamamen açık yürekle, aldanma, aldatılma, bir oyuna geti-rilme korkusuyla gölgelenmeden yürür. Bun-dan ötürü hacda bir İslâm ülkesinin mesele-lerini öteki İslâm ülkeleri toplumlarına, hacı adayları aracılığı ile daha iyi, daha doğru ve inandırıcı olarak anlatma, aktarma imkânı vardır. Böylece, zamanla, toplumlar içinden baş-layarak müslüman milletlerin birbirlerini daha iyi anlama ve meselelerini paylaşma imkânı doğabilir.

Doğrusu, haccın feyzi hacca gitme dü-şüncesinin gerçekleşme yoluna girmesiyle, hacca niyetle başlar. Hacca gitme niyetiyle birlikte, bir çoklarınca gûnahtan arınmağa, iyi olmağa, çevresince iyi bilinmeğe doğru belirgin bir ihtiyaç duyulur. Bazılarında bu ihtiyaç açıkça görülür. Ve bir kişinin gûnah-tan, kötülükten, hak yemekten, her zaman-kindin daha çok sakınması, bu nitelikte ki-şilerin sayısında bir artış; toplum bakımından ise daha iyi olmağa çalışanların, daha iyi ol-mayı özleyenlerin toplum içinde hacı adayı sayısınca artışı, toplumun daha büyük oranı-nın şuurlu arınmağa, yücelmeğe yönelişi de-mektir.

Benim burada HAC VE HACILAR üstüne yazdıklarım gerçek manada, İslâm'ın ruhuna uygun hac ve hacılar içindir; yoksa hacı ol duktan sonra daha kolay gûnah işliyebilece-ğini sananlar için değil.

Bu satırları yazarken aklıma hep "İSLÂM'-DA TÖVBE" kapısı geldi. İslâm'da tövbenin, pişmanlığın yeri şüphesiz vardır; önemlidir de. Yalnız tövbenin ardından, daha önce iş-lenmiş olan gûnahı bir daha işlememe çabası gelmelidir. Yoksa tövbeden sonra hiç durak-samadan, hiçbir direnme göstermeden eski gûnahını, ya da gûnahlarını işleyen, sonra dönüp gûnah işlemiş olmanın verdiği ruh ezikliğinin etkisinde, daha da kötüsü, hiçbir eziklik duymadan, sözde pişmanlıkla tövbe eden kişi çıkmazdadır. Bu bakımdan, yani hacdan sonra eski gûnahlarını sürdüren hacı daha da beter durumdadır. Çünkü hac tövbe gibi her an tekrarlanamaz.